

Avl og smittsom sjukdom går ofte hånd i hånd

Årsmøte Norsk Mohairlag
Lien Fjellgard, 23. januar 2010

Thor Blichfeldt
Avls- og seminsjef
Norsk Sau og Geit

Aktuelle tema

- **Avlsopplegg for Mohair**
 - **Husdyrkontroll (slektskap og produksjon)**
 - **Innavlskontroll**
 - **Avlsframgang**
 - **Semin (kurs, bukker)**
 - **Import (dyr/sæd)**

- **Smittsomme sjukdommer**
 - **Aktuelle sjukdommer og smitteveger**
 - **Offentlige lover/forskrifter**
 - **“Friskere geiter”**
 - **Næringas forslag til systematisk helsearbeid**

- **Samarbeidsavtalen med NSG**

Avlsarbeid (1)

– samarbeid; alene kommer man ingen veg

□ Avlsmål

- De viktigste egenskapene
- Tilbakegang ← Ingen endring → Forbedring

□ Avlstiltak (se også neste plansje)

- Registrering
 - Identifikasjon av dyret + mor + far
 - Egenskapene
- Avlsverdivurdering
 - Skille genotype fra fenotype
 - Egne prestasjoner / avkom / andre slektninger
- Seleksjon
- Innavlskontroll
- Måling av framgang

Avlsarbeid (2)

– samarbeid; alene kommer man ingen veg

□ **Avlstilltak** (fortsetter)

■ **Registrering**

■ **Avlsverdivurdering**

■ **Seleksjon**

- **Hvem skal være foreldre til neste generasjon?**
- **Hvilke avkom skal få sjansen som avlsdyr?**

■ **Innavlskontroll**

- **Det er antall hanndyr per generasjon som der viktigst**
- **Praktiske tiltak / datastøtte**
- **Lukket eller åpen populasjon?**

■ **Måling av framgang**

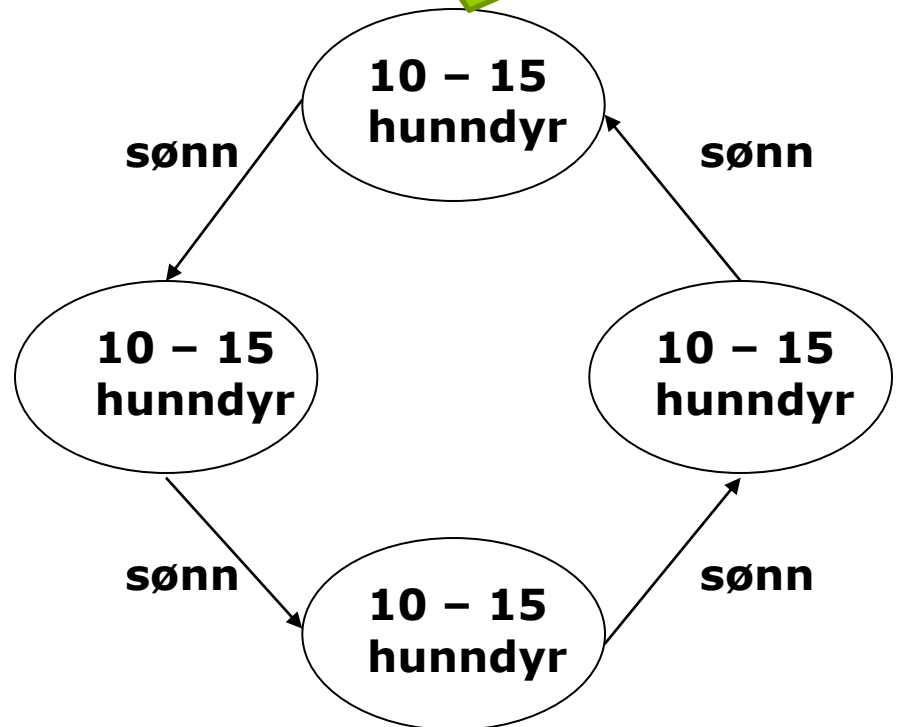
- **Fenotypisk**
- **Genetisk**

Genressurssenteret mars 2009:

Modell for å unngå innavl

- Sirkulering av avkom mellom hunddyrgrupper.
- Ved bruk av semin, må ikke den samme seminværen benyttes i flere grupper.
- Ta ut sønner fra alle grupper.
- "Ute og kjører" hvis en legger vekt på den samme egenskapen i alle gruppene.

Thor:
En flokk, eller flere flokker ?

Smittsom sjukdom hos småfe

- Smittsom sjukdom som fører til nedslakting er en stor trussel mot små, sårbare populasjoner

□ Hva har vi i Norge?

- Klassisk skrapesjuka (Scrapie)
- Atypisk skrapesjuka (Nor-98)
- Fotråde
- Mædi/Visna/CAE (Lentivirus)
- Byllesjuka
- Paratuberkulose
- Vi har flere enn dette!
- (Resistente parasitter)

□ Hva frykter vi?

- Munn- og kausjuka
- Blåtunge
- Q-feber
- Smittsom kasting
- Smittsom mastitt
- Lungeadenomatose
- Saueskabb
- Osv, osv
- "Noe nytt og ukjent"

Spredning av smittsom sjukdom mellom flokker

1. **Livdyr**
2. Tilfeldig dyrekontakt
 1. Beite
 2. Paring / sæd
 3. Utstillinger / Kåringssjå osv
3. Overføring med folk, utstyr, insekter osv.
 1. Flått, knott
 2. Klipperen/klippemaskina
 3. Veterinæren
 4. Dyrebilen
 5. Yrkesbrødre og -søstre

Forskrift om bekjempelse av dyresjukdommer

**Dispensasjon etter
søknad til Mattilsynet**

- § 13: Forbud mot flytting av småfe
 - Bukker/geiter over fylkesgensa
- § 14: Forbud mot å arrangere utstillinger
- § 15: Avlsgrupper og avlsværer - avlssamarbeid (gjelder altså ikke geit)

Prosjekt ”Friskere geiter”:

Vedtak i styret i NSG 11.12.2009 (1)

1. Styret i NSG sier seg fornøyd med resultatene som er oppnådd i prosjektet ”Friskere geiter”. Prosjektet har gitt et svært viktig bidrag til bedre dyrevelferd og ei mer framtidsretta næring.
2. Målet må nå være at hele den norske geitepopulasjonen, både melkegeiter, ammegeiter og ”hobbygeiter”, skal saneres for de tre sykdommene paratuberkulose, CAE og byllesyke.

Prosjekt ”Friskere geiter”:

Vedtak i styret i NSG 11.12.2009 (2)

3. NSG vil arbeide for at det fortsatt bevilges midler over jordbruksoppgjøret slik at alle geitebesetningene som ikke allerede har sanert, kan få økonomisk støtte og oppfølging på samme nivå som de besetningene som allerede har sanert.

Besetninger som ønsker saneringsbistand gjennom ”Friskere geiter” bør melde seg på innen utgangen av 2011, og 2013 bør være siste år med utbetaling av rekrutteringsbidrag.

Prosjekt ”Friskere geiter”:

Vedtak i styret i NSG 11.12.2009 (3)

3. For å beskytte besetningene som har sanert mot reinfeksjon, må LMD/Mattilsynet
 - Gjennomføre en streng håndtering overfor besetninger som har restriksjoner pga paratuberkulose og/eller vaksinerer mot paratuberkulose
 - Oppgradere CAE fra C- til B-sjukdom

4. Styret i NSG mener at byllesjuka på småfe skal beholdes som C-sjukdom inntil konsekvensene for sauenæringa av en oppgradering til B-sjukdom er utredet.

Helseplan geit

- Forankres i Helsetjenesten for geit
- Klassifisering av besetninger
 - Sjukdomsstatus
 - Utvalgte smittsomme sjukdommer
 - Generelt
 - Smitteforebygging i besetningen
 - Livdyr
 - Beite
 - Folk / utstyr
 - Smittereduserende tiltak

Klassifisering av besetningen mht smittsomme sjukdommer

Nivå	Scrapie	Paratub	Bylle-sjuka	CAE	Fotråte
Overvåkning (eksempel)	Døde dyr	Møkk-prøve	Klinikk Blod	Blod Melk	Klinisk inspeksjon
1 – God		Neg. prøver	Neg. prøver	Neg. prøver	Årlig uten anmerkn.
2 – Middels		Vaksin-erer	Ikke byller		
3 – Dårlig / ukjent	Varsler ikke		Byller	Restr./	Restr. / Ikke insp.

Klassifiseringen får betydning for:

- Livdyrhandel
- Beite

Krever et samarbeid mellom Mattilsynet og næringa

Til diskusjon

- Innavl er ikke bra
 - Vi må få inn gener utenfra til flokken
- Smittsom sjukdom er ikke bra
 - Vi bør ikke ta inn livdyr/bukker til flokken
- "Friskere geiter" er bra / ikke bra
(stryk det som ikke passer)
- Semin er bra / ikke bra
(stryk det som ikke passer)
 - Hindrer sjukdomsspredning
 - Gir lett rask innavlsoppbygging

Mulig løsning med utgangspunkt i avlsmodellen fra Genressursenteret ?

- Lage flere **små avlsgrupper** for Mohairgeit
- En avlsgruppe består av **3-4-5 avlsbesetninger** med total **50-100** geiter, mest mulig geografisk i nærheten av hverandre
 - Bytter bukker mellom avlssesongene
 - Utveksler genetisk materiale med andre avlsgrupper gjennom semin
- **Avlsbesetningen**
 - Deltar i Mohairkontrollen
 - Registrerer slektskap
 - Selekerer livdyr i henhold til rasestandard og avlsplan
- **Semintilbudet: Norsk Mohairlag og NSG Semin**
 - Norske bukker
 - Import

Forslag på seminbukk 2010

- **Polargutt 0434-5027-3002 fra Helene Sørby Larsen og Arild Larsen**
- **Årlig kostnader med sædproduksjon på bukk totalt: 1,5 mill kr**
 - **Tilsvare 50.000-100.000 kr per bukk i gjennomsnitt**

- **Marginalkostnad per bukk (fjøs, lab og mannskap betalt):**
 - **Prøvetaking:**
 - **Bukken:**
 - **Inntransport:**
- **Salgspotensiale: 4000 kr**
 - **200 kr per dose**
 - **20 doser?**